

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 879.

CHICAGO, ILL., 17. JULIJA (July 17), 1924.

LETO—VOL. XIX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2364.

IZJAVA IN PROGLAS V. REDNEGA ZBORA JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE.

Ameriška socialistična stranka je na svoji konvenciji dne 6., 7. in 8. julija 1924, zborujoča v Clevelandu, O., ponovno odobrila sklep detroitske konvencije, ki nalaga socialistični stranki sodelovati z unijami in tistimi farmarskimi organizacijami, ki so se izrekle za progresivno politično akcijo.

Naloga socialistične stranke v tem sodelovanju je, da pridobi ameriške unije za osamosvojitve na političnem polju in da se jih privede do organiziranja skupne stranke, katere program bo boj proti kapitalizmu in za socializem!

Socialistična stranka je na podlagi navodil detroitske konvencije izdala l. 1920 proglas na unije strokovno in industrialno organiziranega delavstva, v katerem je nanj apelirala, naj zapusti taktiko "nagrajevanja prijateljev in kaznovanja sovražnikov" ter se organizira v svoji stranki za svoje interese!

Posledica te taktike je bila, da se je organizirala na iniciativo unij železničarjev "Konferenca za progresivno politično akcijo", katere sestavni del je tudi socialistična stranka. K. P. P. A., ki ima potom pridruženih organizacij do pet milijonov članov, ni še ustanovila skupne ameriške delavske stranke, toda njeno delovanje vodi v osamosvojitve ameriškega delavstva na političnem polju in v tem je zapopadla njena važnost. Konvencija Konference za progresivno politično akcijo, ki je imela svoje zasedanje dne 4. in 5. julija 1924 v Clevelandu, je sklenila, da v sedanji kampanji za predsedniške volitve čas ni še ugoden za ustanovitev stranke kot take, toda meseca januarja l. 1925 bo imela konvencijo, ki se bo vršila izrecno z namenom ustanoviti skupno stranko progresivnega delavstva in farmarjev.

Ob enem je omenjena konvencija K. P. P. A. indorsirala kandidaturo R. M. La Folletta za predsednika Zed. držav, ker smatra, da je v sedanjih okoliščinah on tista oseba, okoli katere se lahko sklenejo vsi napredni delavski in farmarski elementi; po volitvah, ko bo politična situacija prosta kampanjske histerije, bodo imeli vsi, ki sodelujejo v Konferenci za progresivno politično akcijo, priliko poslati svoje zastopnike na januarsko konvencijo in ustvariti

podlago, na kateri se bo zgradila mogočna stranka ameriških delavcev in malih farmarjev.

Socialistična stranka, zborujoča na konvenciji v Clevelandu je pristala v ta zaključek K. P. P. A. in sklenila v interesu socialističnega gibanja sodelovati z njo v sedanji volilni kampanji. Ta zaključek je bil skoro soglasno sprejet in potrdil ga je tudi predsednik stranke sod. Eugene V. Debs, ki se radi bolehnosti ni mogel udeležiti konvencije.

Socialistična stranka se je držala izolacijske taktike ves čas svojega obstoja, ker v unijah še ni imela dovolj močne zaslombe, da bi jih pridobila za samostojno politično akcijo. Situacija se je v zadnjih par letih zaobrnila in vedno več unij spoznava, da je moč in pogoj za osvoboditev delavstva ne samo strokovna, industrialna in zadružna, ampak v ravno taki, ako ne še večji meri, tudi politična organizacija.

Že na ustanovni konvenciji Konference za progresivno politično akcijo je bila zastopana tudi socialistična stranka, ker je ona največ delovala, da se taka akcija čim prej prične. Ostala je v K. P. P. A. ves čas aktivna in pri tem vršila svoje delo za socialistično propagando in vzgojo naprej. Pridobila si je zaupanje že pri velikem delu unij, ki so včlanjene v K. P. P. A. in njeni zastopniki so v vseh odborih K. P. P. A. Tako se je socialistični stranki ponudila priložnost delati v unijah S POMOČJO UNIJ in s tem je PRENEHALA biti stranka izolacije.

Peti redni zbor J. S. Z. je na svojem zasedanju dne 11., 12. in 13. julija 1924 po temeljitim in vsestranskem razpravljanju prišel do zaključka, da je sodelovanje socialistične stranke s K. P. P. A. v sedanjih razmerah pravilna taktika, ker je privedla socialistično stranko v unije in ji s tem dala pogoje delati za socializem v organizacijah, brez katerih ne v tej in ne v nobeni drugi deželi ne more biti močnega socialističnega in delavskega gibanja.

J. S. Z. soglaša z načelno izjavo socialistične stranke, kakor je bila sprejeta na cleve-landski konvenciji. Soc. stranka se z njo ni ločila od prejšnjega programa, ampak ga naglašava v še jasnejših besedah, ker hoče zavednemu ameriškemu delavstvu dokazati, da je ostala

tudi v novi orientaciji zvesta revolucionarnemu programu mednarodnega socializma.

Eksekutivi J. S. Z. in uredništvu glasila nalaga peti redni zbor, da poskrbi za prevod načelne izjave, resolucij in vseh važnejših sklepov konvencije soc. stranke in K. P. P. A. ter seznaniti z njimi članstvo J. S. Z. in ostalo jugoslovansko delavstvo v Zedinjenih državah.

Nadalje poziva peti redni zbor jugoslovan-

sko delavstvo v Zed. državah, da se pridruži J. S. Z. in s tem socialistični stranki, kajti v novem gibanju hočemo postati vodilna sila in da postanemo to, je potrebno, da zedinimo vse naše sile pod zastavo socialistične stranke.

Naprej z delom pri gradnji stranke ameriškega delavstva, ki bo v stanju osvojiti Zedinjene države za delavsko ljudstvo in s tem za socializem!

O poteku petega rednega zbora J. S. Z.

Dne 11., 12. in 13. julija se je vršil v Slovenskem narodnem domu v Clevelandu peti redni zbor J. S. Z., na katerem je bilo zastopanih sedemindvajset klubov. Konferenca socialističnih klubov in društev Izobraževalne akcije v zapadni Pennsylvaniji in tri društva Izobraževalne akcije J. S. Z. Udeležilo se ga je šest članov eksekutive, tajnik J. S. Z. in urednik ter upravnik "Proletarca".

Za predsednika zbora je bil izvoljen prvi dan F. S. Tauchar iz Chicage in John Jereb iz Canonsburga za podpredsednika; drugi dan John Terčelj iz Hendersonville, in Anton Zornik iz Herminie, Pa.; tretji dan Frank Udovich iz Chicage in Louis Zgonik iz Avelle, Pa. Zapisnikarja sta bila Anton Slabe iz Chicage in Christina Omahne iz Clintona, Ind.

Zbor je nagovoril v imenu socialistične stranke sodrug Joseph W. Sharts iz Daytona, O., ki je član nove eksekutive soc. stranke, socialistični kandidat za governorja v Ohiju in urednik lista "Miami Valley Socialist", in v imenu češke socialistične federacije sod. Joseph Martinek, urednik tednika "Americké Dělnické Listy".

V resolucijski odbor so bili izvoljeni F. Alesh, J. Oven, Anton Garden, J. Kotar, M. V. Lučić, J. Korsich in F. Zaitz.

Tajnik C. Pogorelec je podal poročilo o aktivnostih J. S. Z., finančno poročilo, stanje Izobraževalne akcije in drugo, tikajoče se Zeze. O socialistični propagandi med hrvatskim in srbskim delavstvom je poročal M. V. Lučić. O zveznem glasilu in socialistični literaturi je poročal F. Zaitz. Anton Slabe je podal finančno poročilo o dohodkih in izdatkih "Proletarca" tekom prve polovice tega leta in o drugih rečeh, tikajoče se upravnštva in lista. O delu prosvetnega odseka JSZ. je referiral John Olip. F. Zaitz je poročal o gibanju za splošno stranko ameriškega delavstva. O socialistični agitaciji v unijah in drugih organizacijah je poročal John Terčelj. Ekonomsko delovanje delavskih strokovnih in političnih organizacij je bil predmet, ki ga je izvajal sod. Anton Garden. O problemu naseljevanja in izseljevanja je referiral sod. Anton Slabe. Poročila o načrtih za gradnjo lastnega doma za J. S. Z. in "Proletarca" sta podala F. Zaitz v imenu večine eksekutive in F. S. Tauchar v imenu manjšine.

Zelo obširna je bila razprava, ki se je tikala odnošajev med socialistično stranko in Konferenco za progresivno politično akcijo. Tozadevne zaključke konvencije soc. stranke, ki je zborovala dne 6., 7. in 8. julija, je naš zbor odobril z vsemi proti trem glasovom. Resolucija carlinvillskega kluba, priobčena v Proletarcu z dne 3. julija, ki jo je po nalogu kluba prečital sodrug Korsich, je bila soglasno odklonjena.

Pismo tajništva jugoslovanske sekcije W. P., v katerem apelira na delegacijo naj se pridruži "enotni fronti", je zbor radi njegove intrigantne vsebine soglasno zavrgel brez debate.

Forma "Proletarca" ostane kot je; želja delegatov je bila, naj se list, ako mogoče, poveča. Obljubili so podvzeti energičnejšo agitacijo za njegovo razširjenje.

Mnogo pažnje je zbor posvetil točki dnevnega reda, tikajoča se yzgojnega in kulturnega dela med jugoslovanskim delavstvom in sprejel resolucijo, ki daje prosvetnemu odseku J. S. Z. smernice za sistematiziranje kulturnega dela v naših klubih, oziroma med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki.

Pri razpravi o načrtih za gradnjo lastnega doma J. S. Z. in Proletarca je zbor z 21. glasovi sprejel načrt večine eksekutive, ki določa, naj se z akcijo prične na podlagi delniškega podjetja (glej "Proletarca" z dne 3. julija). Za Tavčarjev načrt ki je proti delniškemu podjetju, je bilo oddanih 7 glasov. Nekaj delegatov se glasovanja ni udeležilo.

Nova pravila stopijo v veljavo 1. septembra. Natisnjena bodo v posebni knjižici in razposlana klubom kakor hitro bodo urejena.

Resolucija, oziroma izjava, tikajoča se stališča J. S. Z. napram socialistični stranki glede sodelovanja v K. P. P. A., je bila sprejeta z vsemi proti enemu glasu.

Resolucija prosvetnega odseka, kakor jo je predložil resolucijski odbor, je bila soglasno sprejeta.

Vzgojevalno delo, zapopadeno v načrtu Izobraževalne akcije J. S. Z., kakor ga je sprejel IV. redni zbor, se bo pričelo izvajati sistematično v največji mogoči meri.

Zbor se je izrekel za brezpogojno priznanje sovjetske Rusije od strani vlade Zed. držav; za osvoboditev političnih jetnikov; za odpravo takozvanih antisindikalističnih zakonov; za odpravo restriktivskih zakonov, s katerimi se šikanira tujerodce in proti vsaki gonji, ki je naperjena proti tujerodnemu prebivalstvu v Zed. državah. Nadalje: izrekel se je proti fašizmu; proti K. K. K. in vsem podobnim organizacijam v tej deželi, ki nete verska, plemenska in narodništna sovraštva ter slepe in zavajajo delavstvo, da ne spozna svoji pravih interesov; proti zakonom, ki zapostavljajo ženstvo. Izrekel se je za zakon, s katerim bi se preprečilo, ali vsaj omejilo izkoriščanje otrok v industriji in apelira na članstvo J. S. Z., naj po vseh svojih močeh deluje, da bo tozadevni dodatek k ustavi sprejet.

Delegatje iz Pennsylvanije so podali poročila o aktivnostih Konference njihovih klubov. Zbor je so-

glasno izrekel zaupnico sedanji eksekutivi in tajniku J. S. Z. ter uredniku in upravniku glasila.

Za sedež bodočega zbora so bila nominirana mesta Chicago, Detroit in Cleveland. Za enega teh se bo imelo odločiti članstvo tri mesece pred prihodnjim rednim zborom, ki se bo vršil leta 1926.

Poslal je pozdrav Debsu, predsedniku socialistične stranke, in mu zagotovil, da bo J. S. Z. ostala lojalna socialističnemu gibanju in z vsemi svojimi močmi delovala kakor doslej tudi v bodoče v borbi za strmoglavljenje kapitalizma.

Peti redni zbor je bil uspešen, ker je delegacija pokazala, da je sposobna razumevati položaj in se izrekla za taktiko, s katero ne moremo ničesar izgubiti, pač pa vse pridobiti.

Od zadnjega do tega zbora je J. S. Z. precej napredovala, bodisi na številu klubov ali na aktivnostih svojega članstva. Sedaj, ko smo se približali unijam v toliki meri, da je naša stranka reprezentirana v njihovi organizaciji, je postalo polje za naše delo ugodnejše in mi se ga moramo naučiti izrabiti za socialistično vzgojo unijskega delavstva, ki ga bo pridobila za socializem.

Nova eksekutiva socialistične stranke.

Na konvenciji v Clevelandu so bili izvoljeni v eksekutivo soc. stranke sledeči sodrugi:

Eugene V. Debs, Terre Haute, Indiana, je bil soglasno izvoljen za predsednika soc. stranke. Predsednik stranke je ob enem tudi član in predsednik eksekutive. Drugi člani eksekutive so:

Morris Hillquit, New York, N. Y.
James Maurer, Reading, Pa.
Victor L. Berger, Milwaukee, Wis.
John Collins, Chicago, Ill.
Geo. E. Roewer, Jr., Massachusetts.
Leo M. Harkins, Philadelphia, Pa.
Joseph W. Sharts, Dayton, Ohio.

Sedanja tajnica eksekutive, oziroma stranke, je sodruginja Bertha Hale White, ki bo skoro gotovo ponovno izvoljena. Načelnik tiskovnega biroja soc. stranke je znani socialistični pisatelj in govornik Geo. R. Kirkpatrick.

Socialistična stranka je uravnala svojo taktiko tako, da ji bo mogoče delovati za socializem v unijah potom unij. V Konferenci za progresivno politično akcijo je dobila to priložnost. "Proletarec" je o K. P. P. A. in drugih gibanjih za osamosvojitve ameriškega delavstva na političnem polju priobčil številno člankov in razprav, tako da so naši čitatelji lahko o vsem poučeni. Sledite pazno vsem takim člankom tudi v bodoče, kajti pripraviti se moramo, da bomo v novem gibanju vodilna sila, to pa postanemo, če bomo razumeli delavsko gibanje v vseh podrobnostih in ga znali voditi.

Eugene V. Debs konvenciji socialistične stranke.

Eugene V. Debs, ki se zdravi v nekem sanatoriju v bližini Chicage, je poslal konvenciji soc. stranke dne 7. julija sledeči brzjav:

"Bertha Hale White, Hotel Winton, Cleveland, O.: Ljubeče pozdrave našim delegatom. Odgovarjajoč na Vaše vprašanje: Povem vam, da mi je v tem trenutku težko poseči v vaše razpravljanje, posebno še, ker imam popolno zaupanje v lojalnost in predanost delegatov; zagotavljam vas, da se bom radevolje ravnal po zaključkih in sklepih konvencije. Zdi se mi pametno, da naša konvencija ne nominira svojih kandidatov v obstoječih okoliščinah, da pa ohrani socialistično stranko nedotaknjeno in da se trdno drži svojih načel in

rdeče zastave. Predvsem upam, da ne bo razdorov, ampak da se bodo vsi lojalno zedinili za izvajanje programa, sprejetega na konvenciji. Ni vam potreba zagotavljati, da je moje srce z vami v tej krizi, kakor je bilo v preteklosti. Socialistična stranka je stranka delavskega razreda in gleda bodočnosti v obraz z absolutnim zaupanjem in brez bojazni. — Vaš za socializem Eugene V. Debs."

Ko je bil ta brzjav prečitan, je delegacija priredila staremu Debsu burne ovacije. Nevarnosti za razkol ni bilo, ker so nasprotniki sodelovanja s C. P. P. A. že prej naglašali, da se bodo podali sklepom večine, ker se zavedajo, da se zagovorniki obeh nazorov trudijo koristiti stranki. Poročilo večine organizacijskega odseka, nanašajoče se na odnošaje med soc. stranko in C. P. P. A., je konvencija sprejela z ogromno večino. Samo 17 delegatov je glasovalo proti, med njimi pet iz Illinoisa, trije iz Indiane, dva iz New Yorka, eden iz Marylanda, štirje iz Pennsylvanije in dva iz Wisconsinu.

Po sprejemu poročila večine odbora to vprašanje ni prišlo več na dnevni red konvencije, ker se je manjšina, ki sta jo vodila Snow iz Illinoisa in Henry iz Indiane, sprijaznila z novo situacijo. Osebnih napadov in rabuk ni bilo. Bil je zbor razumnih ljudi, ki so se zavedali njegove važnosti za socialistično gibanje, ki stopa v Zed. državah v novo fazo.

Kdor trdi, da je osebno svoboden, pa nima samostojnih sredstev za proizvodnjo bogastva, proizvajanje blaga, katerega rabi za svoje potrebščine — kar je pod sistemom, v katerem živimo za ogromno večino nemogče — vara samega sebe.

Demokratje zaključili svoj cirkus.

V New Yorku se je par tednov vršila konvencija demokratske stranke, ena najbolj cirkuških v njeni zgodovini. Otvoril jo je senator Harrison, ki je dejal, da je demokratska stranka pozvana očistiti vladno hišo v Washingtonu in z gromovitimi besedami napovedal vojno korupciji, ki ima po mnenju demokratskih političarjev zaslombo samo v republikanski stranki.

Potem so se pričele nominacije. Izgledalo je, da bo dobil nominacijo W. G. McAdoo, ki je imel večino delegatov, toda ne dvetretjinske večine. McAdoo je bil razglašan kot progresivec in prijatelj delavstva. Nazadnjaški unijski voditelji v New Yorku in nekateri poglavarji železničarskih unij so odprto agitirali zanj in če bi dobil nominacijo, bi imel v njih veliko zaslombo. Alfred F. Smith, governor države New York, je bil drugi najjačji kandidat. Smith je katoličan, "progresivec", "prijatelj delavstva" in sovražnik Kluksov. McAdoo je "progresivec", "prijatelj delavstva", protestant, zagovornik čistega amerikanizma, toda glede Kluksov nima nobenega določnega stališča, vsaj kar se za javnost tiče. Največ podpore so mu dali delegatje iz južnih držav, in klanski vitezi so tam močni. Boj med njima se je vršil v znamenju vere, klanizma in takih stvari, na gospodarske probleme pa sta oba pozabila. Delegatje, par tisoč bedastih obrazov, so ploskali, paradirali, dremaalili, pili, in glasovali, dokler jim ni prišla komedija presedati, ker jim je zmanjkalo denarja. "Leaderi" so ga jim preskrbeli in jih potolažili, da so ostali in "glasovali" naprej. McAdoo je bil "izigran" in Hearstovi listi dolže Wall Street, ki je baje edini kriv, da veliki McAdoo ne bo predsedniški kandidat.

Konvencija je imela sto tri glasovanja. Na zadnjem je dobil nominacijo za predsedniškega kandidata John W. Davis iz West Virginije. Charles W. Bryan, governor Nebraske, je bil imenovan za podpredsedniškega kandidata. Davis je bil "kompromisni" kandidat, to je, "leadri" so se zedinili zanj in ga "porinili skozi", rečeno v jeziku kot se ga razume na takih konvencijah.

Mr. Davis je po poklicu odvetnik. Svoje klijente ima večinoma med bogataši. Bil je odvetnik raznih velikih korporacij in trustov, kar dokazuje, da je Davis prvič sposoben človek v svoji stroki, in drugič, da je lojalen privatnim interesom. Med vojno je bil nekaj časa ameriški poslanik v Londonu in imel je tudi nekaj drugih visokih pozicij pod Wilsonovo administracijo. Njegovo ime ni tako znano kot je znan npr. McAdoo, ampak njegov kampanjski odbor bo skrbel, da ga bo poznal do 4. novembra vsak otrok.

Ako bi dobil nominacijo McAdoo, ne bi bila demokratska stranka nič bolj "progresivna", kajti tudi McAdoo je dobival kot odvetnik v službi trustjanov visoke vsote. Če bi bil nominiran Smith, bi denarni kralji uživali sadove "svojega" dela brez skrbi, kajti med republikansko in demokratsko stranko ni razlike: Obe sta kapitalistični, obe pod kontrolo privatnih interesov in obe jim verno služiti. Kajpada, v obeh se najdejo liberalni ljudje, ki "pobijajo" truste, v obeh so progresivci, ki upajo "očistiti" svoje stranke in v obeh so tudi taki radikalci, ki vedo da sta nepopoljšljivi, ampak so vseeno v njih, ker je lažje zmagovati na njihovih listah kot pa pod imenom kake druge stranke.

Nekateri so se že bali, da bo boj med Smithom in McAdoojem razbil demokratsko stranko na dvoje, kar se ne bo zgodilo dotlej, dokler bodo privatni interesi rabili dve stranki za slepljenje ljudstva. Če pa se dogodi, da pride v politično areno močna stranka ameriškega delavstva in farmarjev, bo prišel republikancem in demokratom ukaz: Oboji v eno stranko!

Tak ukaz je še vselej prišel, kadar je bil kapitalistični kandidat v nevarnosti, da ga porazi kandidat, ki ga privatni interesi niso kontrolirali.

Ameriško ljudstvo bo to jesen imelo odločevati med tremi kandidati: Coolidgem, Davisom in La Follettom. Prva dva sta kandidata, ki so ju postavili privatni interesi. Tretji se je nominal sam. Za LaFollettom stoje vsi progresivni elementi. Za prvim dvema stoje kapitalistični interesi. Za La Folletta se je izrekla C. P. P. A., razne farmerske organizacije, farmarska-delavska stranka v Californiji, Minnesoti in drugod, kjer obstoje njene organizacije. Socialistična stranka, ki je v C. P. P. A. ena izmed najvplivnejših skupin, bo sodelovala v kampanji za izvolitev La Folletta, ker smatra, da je to eden izmed načinov za kooperacijo na političnem polju, ki vodijo v skupno stranko delavskega ljudstva, katera je neizbežna in mora priti. In socialisti hočejo, da se to stranko, ki je še v povojih, pridobi za socializem in se jo privede v socialistično internacionalo.

Socialistična industrija.

Pošta Zedinjenih držav je največje podjetje na svetu. 351,000 ljudi je v njeni službi. Vsako leto prejme in razpošlje okoli 23,000,000,000 predmetov, med katerimi je približno 12,000,000,000 pisem. Ona služi vsakemu posamezniku, kdor pošilja in prejema pisma in druge predmete po pošti. Ona je bližje socializirani industriji kakor katerokoli drugo podjetje. Njeno poslovanje je vzorno. — (Milwaukee Leader.)

Problem naseljevanja in izseljevanja ter gonja proti tujerodcem v Zedinjenih državah.

Poročal Anton Slabe na petem rednem zboru J. S. Z.

Problem naseljevanja in izseljevanja raznih ljudstev in narodov ni vprašanje včerajšnjega dne, ali pa odkar je bil sprejet v Washingtonu zakon, da se priseljevanje v to deželo omeji. Ta problem obstoja, odkar so se začele razna plemena zbirati v več ali manj samostojne grupe, iz katerih so pozneje nastali narodi in organizirali mesta ter države.

Ako študiramo zgodovino, bomo našli razne zakone in omejitve v pogledu naseljevanja in izseljevanja pri vseh narodih. Take zakone najdemo v davnemu Babilonu, Egiptu, med stari Grki in Rimljani.

Ljudje, ki razumejo ekonomska vprašanja in imajo vpogled v materialistično koncepcijo zgodovine, vedo, da je naseljevanje in izseljevanje vedno v zvezi z gospodarskimi vprašanji. Borba za obstanek in udobnejše življenje je bila vedno najjačja sila, ki je gonila razna plemena in narode iz kraja v kraj.

Toda moj namen ni, da bi se spuščal v zgodovino in slikal, kako so se podobna vprašanja reševala v preteklosti, četudi bi bilo to zelo zanimivo. Moj referat mi namreč nalaga, da se bavim s problemom naseljevanja v Zedinjene države.

Novi naseljeniški zakon, ki je bil sprejet v Washingtonu in ki je stopil v veljavo 1. julija t. l., omejuje število naseljencev do 160.000 letno do leta 1927. Po tem letu se število zniža na 150.000. Prejšnji zakon je dovoljeval vstop 375.803 naseljencev; novi zakon je zmanjšal to število nad polovico.

Ta zakon je povzročil veliko razburjenje in nejevoljo med tistimi, ki so se čutili najbolj prizadeti. To razpóloženje pa ni nastalo raditega, ker se je število naseljencev omejilo, pač pa zato, ker je ta zakon za gotove narode krivičen in poniževalen. Mislim, da je za nas važno, da si nekoliko ogledamo, kako se dokazuje superiornost raznih narodov, da si o tem ustvarimo jasnejšo sliko.

Da so bili ljudje, ki so propagirali in delali za sprejetje tega zakona, obdani s predsodki proti gotovim narodom, je znano vsakemu poznavalcu zgodovine. Njih trditve o superiornosti takozvanih nordijskih plemen pobija zgodovina, pobija jih znanje biologije in sociologije in pobija jih statistika. Oglejmo si torej nekatere izmed njihovih trditev, s katerimi hočejo dokazati, da stoje višje kot drugi narodi.

Ena izmed njih trditev je, da se južni Evropejci ne asimilirajo tako hitro kot narodi, ki

prihajajo s severnega dela Evrope. Profesor Raymond Pearl iz John Hopkins univerze je sestavil nekakšno tabelo, kjer dokazuje, da se južni Evropejci ne morejo asimilirati raditega, ker se ne ženijo s takozvanimi pravimi Amerikanci in Amerikankami. Nadalje dokazuje, da je število rojstev med temi narodi veliko višje kot med drugimi narodi. Ta množitev, trdi učeni profesor, ogroža obstoj anglo-saškega plemena, kajti če se tok teh inferiornih ljudi iz Evrope ne omeji, obstoja nevarnost, da se Ameriko preplavi z elementi, ki bodo uničili naše demokratične institucije in vse drugo, na kar je pravi Amerikanec ponosen.

Statistika, da južni Evropejci prekašajo v plodovitosti nekatere druge narode, bo najbrž pravilna. Toda tudi v tem dokazovanju je skrito veliko hinavščine in puritanske morale. Sicer je resnica, da se rojstva med nevednimi in zaostalimi ljudmi hitreje množe, pa najsibodo ti ljudje kateregakoli naroda, kakor med poučenimi in izobraženimi. Ampak dokazovati, da je razmnoževanje teh inferiornih ljudi nevarno obstoju ameriških institucij in tradicij in zraven tega zagovarjati zakone, ki prepovedujejo znanje o porodni kontroli, je farizejsko. In če ga zagovarja profesor, ki pozna zle posledice, ki se porajajo iz neznanja o seksualnih vprašanjih, je tako postopanje neopravičljivo.

Pravzaprav pa nima nihče izmed sedajnih prebivalcev Amerike pravice trditi, da je čisti Amerikanec razun Indijancev. Vsi tisti, ki vpijejo, da so čisti Amerikanci, so potomci naseljencev. Columbus, Cortez, Miles Standish, Peter Stuyvesant, von Steuben, — vsi ti so bili tujzemci.

Rekel sem že, da nimajo ljudje, ki govorijo o inferiornosti gotovih narodov, pojma o zgodovini in znanostih, ki se bavijo s proučevanjem človeških plemen. Takozvanih superiornih plemen ali narodov ni. Biologija in sociologija nam dokazujeta, da ni fundamentalnih razlik med narodi, bodisi fizično ali mentalno; razlika je le v podedovanju in okolščinah, v katerih narod živi. Vse se izpreminja z razmerami. Babilonci, Egipčani, stari Grki in Rimljani in drugi narodi, ki so živeli ob Sredozemskem morju, so bili na visoki stopnji civilizacije, ko so predniki sedanjih ponosnih Nordikov živeli kot barska in divjaška plemena v tevtonskih močvirjih in gozdovih.

Ampak po dokaze, ki pobijajo trditev o nordijski superiornosti, ni potrebno, da gremo ti-

sočletja nazaj, ker jih imamo nebroj v sedanjem času. Ni ga bolj čistega, manj neokuženega nordijskega plemena kot ga dobite v južnih državah te republike. In ni ga bolj degeneriranega, bolj ignorantnega in nazadnjaškega plemena med takozvanimi civiliziranimi narodi, kot je to. Ti ljudje so poznani pod imenom "poor white trash". Celó črnici, ki so jim odprli nekoliko poti do izobrazbe šele v zadnjem času, jih nadkriljujejo. Statistika na podlagikušenj, ki jo je izdal vojni department po vojni, pokaže, da je to čisto nordiško pleme v vpogledu inteligence daleč za črnici.

Ako pogledamo v ameriško zgodovino, bomo našli, da so bili predniki tistih, katere se danes časti kot očete in ustanovitelje te republike, ne samo tujezemci, pač pa da so bili mnogi izmed njih zaznamovani kot zločinci. Pred ameriško revolucijo so se ameriške kolonije smatrale kot primeren prostor za izkidanje vsakovrstnih zločincev. Obsojenim zločincem v Angliji se je celo dalo na izbiro, ali iti v Ameriko ali pa biti obešen. In kakor piše zgodovinar Ross, se je marsikateri izmed njih rajši pustil obesiti, kot pa da bi bil deportiran v Ameriko.

Leta 1717 je angleška vlada premišljeno organizirala deportacijo zločincev na ameriška tla. Angleški pisatelj Johnson se je o tej deportaciji izjavil, da se Amerikanci itak nič ne razlikujejo od zločincev in da je čisto pravilno, da se jih pošlje tja, kamor spadajo.

Kakih 50.000 raznovrstnih zločincev je bilo deportiranih iz Anglije v Ameriko, predno je ameriška revolucija storila konec takemu naseljevanju. Ravno na tak način je Anglija naseljevala Avstralijo.

Ni moj namen, da bi s tem dokazoval, da so bili zločinci tisti element, ki je ustvaril ameriško deklaracijo neodvisnosti in konstitucijo, dasiravno sta bila Thomas Paine in Patrick Henry, ki je zaklical "dajte mi svobodo ali smrt," v očeh angleške vlade zločinca, ki bi bila obešena, ako bi prišla v pesti angleških oblasti. Te stvari je dobro da vemo raditega, ker se kaže na južne Evropejce, kamor spadate vi in jaz, če že ne za popolne kriminalce, pa vsaj ne dosti boljše od njih. Gotovo je, da bi se marsikateri izmed "stoprocentnih", ako bi se poglobil malo v zgodovino svojih prednikov, ohladil svoj ponos, ker bi našel stvari, o katerih v svoji nevednosti niti ne sanja.

Ta naseljeniški zakon kaže toliko znakov nestrpnosti, da ne more prenesti kritične študije naseljeniškega problema. Že dejstvo, da ta zakon zapira v tako veliki proporciji vhod tistim evropskim narodom, ki se jih dosedaj ni diskriminiralo, dočim dovoljuje odprt vstop mehiškim in južno ameriškim plemenom in narodom, dokazuje, da je bil sestavljen v naglici in nepremišljeno. Ali bo kdo izmed tistih, ki proglašajo superiornost nordijskih plemen, trdil,

da se bodo te zmesi mehiškega, indijanskega in španskega plemena, ki prihajajo iz Mehike in južne Amerike, hitreje asimilirale kot n. pr. Čehi, ki so z nami vred potisnjeni v vrsto inferiornih narodov?

Pri agitaciji za omejitev naseljevanja se ni šlo samo za vprašanje, kako naj bi se tok nezaheljenih naseljencev omejilo. Za to agitacijo se je skrivalo sovraštvo do delavskega časopisja in organizacij med tujezemci. Tega se seveda ni odkrito povedalo. Kljub temu je znano, da se vrši propaganda, kako bi se spravilo vse tujezemce pod policijsko in vladno kontrolo. Propagira se, da bi se od vsakega naseljenca in njegove družine zahtevalo natančen opis njih preteklosti in zgodovine. Ako se to uvede, bi pomenilo, da bi imel vsak policaj pravico vstopiti v hišo tujezemca in če bi našel količjak, kar bi se mu zdelo sumljivo, bi ga naznanil oblastim s priporočilom, da se ga deportira.

Drug način kontrole, kateri bi bili podvrženi nedržavljeni, je vsakoletno vpisovanje vseh tujecev. Nekateri svetujejo, da bi se z odtiski prstov in podobnimi odredbami držalo kontrolo nad tujezemci. Potom teh in sličnih odredb, tako namreč naglašajo, se bo uničilo radikalno mišljenje, ki obstoja med tujezemci, kar bo pomenilo, da se bo proces amerikanizacije in asimilacije povspešil.

Kakšno stališče naj zavzamemo socialisti napram naseljeniškem vprašanju? Naš večkrat naglašen ideal je absolutna svoboda izseljevanja in naseljevanja. V vseh odlokih mednarodnih socialističnih kongresov, ki so se vršili v zadnjih tridesetih letih, se proglašajo, da morajo delavske stranke zahtevati svobodno izseljevanje, brez imperialističnih ambicij. Toda ti odloki in resolucije so ostale le na papirju in niso napravile nobenega efekta celo v državah, kjer so delavske organizacije močne in uplivne.

Nesreča je, da živimo v družbi, v kateri ne moremo uresničiti svojih idealov, dokler je ta družba kapitalistična. Ne glede kako velika je naša želja pomagati tistim, ki trpe in stradajo na oni strani oceana, se mi bojimo njih prihoda v to deželo. Mi vemo, da bi našli v teh lačnih in raztrganih masah, ki bi pridrvele v Ameriko, ako bi bilo naseljevanje neomejeno, nevarne nasprotnike. Mi vemo, da nasproti taki človeški povodnji, ki bi bruhnila v Ameriko iz napol razrušene Evrope, bi bil odpor nemogoč in najmočnejša delavska organizacija bi bila poplavljenjena in uničena. Mi vemo, da bi absolutno prosto priseljevanje v tem času, ko milijone evropskih delavcev išče izhoda, kako bi ušlo iz pekla, ki ga je ustvarila vojna in krivičen mir, učinkovalo katastrofalno za ameriško delavstvo. Mi moramo priznati, radi ali neradi, to dejstva ne izbriše, da v tem času, ko se širi brezposelnost, ko se nahaja stotisoče delavcev brez dela, bi vsak izmed nas nejevoljno gledal, ko bi opazo-

val trume evropskih delavcev kot svoje tekmece. Nam je znano, da evropski delavci trpe, morajo bodo trpeli še leta, toda kljub temu, mi še nismo tako altruistični, da bi delili z njimi kruh, katerega nam samim primanjkuje.

V nas obstojata dva nasprotujoča čustva. Pomagali bi radi onim, ki trpe neizmerno agonijo v Evropi, brez kakega upanja na skorajšujo izboljšanje gospodarskih razmer. Toda na drugi strani smo primorani misliti na delavske razmere v Ameriki in kaj bi pomenilo za nas, ako bi se dopustil prosti tok naseljevanja.

Pred to dilemo stoji ameriški delavec, ki še ni pozabil, da je bil pred kratkim on sam med izseljeniki. Kako prijetno bi bilo zanj, ko bi mogel tem trpečim popotnikom preskrbeti delo, počitek in zavetje. Toda on se tudi zaveda, da živi v družbi, kjer se dela in producira za profit in da bi njegov delodajalec z veseljem sprejel vsakega, ki bi delal za nižjo plačo kot on.

Mi moramo torej sprejeti gotovo omejitve naseljevanja v Ameriko v tem času kot neka-ko potrebno zlo. Toda sprejetje pomeni, da storimo to s težkim srcem in z željo, naj bi bile omejitve kolikor mogoče človeške in proste vseh brutalnosti. Sprejeti naseljeniški zakon pa ne odgovarja in ne izpolnjuje teh prerekvizitov, zato moramo delati na to, da se ga odpravi.

Po Johnsonovemu naseljeniškem zakonu, spadamo tudi Jugoslovani med inferiorne narode. Kaj bi bila naša dolžnost, da odvrnemo od sebe to poniževalno znamenje? Ali naj sledimo vzgledu nekaterih užaljenih Japoncev in protestiramo na njihov način in napravimo hari-kiri?

Protesti in resolucije so včasih izdatno sredstvo, toda ako bi se jih posluževali v tem slučaju, bi bile najbrž brez koristi. Da izbrišemo znak inferiornosti, ki nam ga je ta zakon zadal, se moramo učiti, kajti le potom izobrazbe bomo lahko dokazali vsakemu Nordiku, da ga kulturno dosežemo, če že ne prekašamo.

Sodrug, pred nami so velike naloge. Delati moramo, da bo vsak socialistični klub nekakšno kulturno središče v naselbini. Resnica je, da naleti človek pri tem delu na ovire, ki se mu zde na prvi hip nepremagljive. Ampak premaga se tudi te, če je volja za to.

Graditi pot novi kulturi je delo socializma. To delo ni lahko in zahteva velike požrtvovalnosti. Ampak če hočemo, da nam kdaj zasiže nova doba kulture in civilizacije, moramo to delo vršiti. In kadar tisti čas pride, tedaj bodo odpadle tudi neutemeljene trditve o inferiornosti in superiornosti gotovih narodov in naseljeniško vprašanje v sedajnem smislu bo izginilo.

Socialistična stranka ne bi rasla, ako bi bili v nji samo omahljivci. Socialistična stranka napreduje in raste, ker ima v svojih vrstah ljudi, ki ne zamude nobene priložnosti za konstruktivno delo.

“Zgodovinski” dogodki in zgodovinske kolekte.

L. 1923 je izdala W. P. apel za enotno fronto in porinila v ospredje Fitzpatricka, voditelja farmerske-delavske stranke, ki je s svojimi ljudmi sklical “zgodovinsko” konvencijo v Carmen Hall v Chicagi. W. P. pa je pričela s kolekto za pokritje stroškov “zgodovinske” konvencije in “čisti” so kolektali. Konvencija se je končala z razdorom, W. P. jo je okupirala in dominirala ter ustanovila “zgodovinsko” federativno-farmarsko-delavsko stranko. Pripovedovala je, da ima skoro milijon članov. Farmarska delavska stranka v Illinoisu se je razbila, člani W. P. pa so obogateli za eno ime. Veliki “zgodovinski” dogodek meseca julija 1923 v Chicagi pa je pozabljen.

Če je faliral en zgodovinski dogodek, zakaj ne poskusiti z drugim? In bilo je razglašeno: Dne 17. junija v St. Paul! Zopet so deževale fraze o zgodovinski konvenciji, o enotni fronti in W. P. je izdala apel za kolekto, da pokrije stroške konvencije. Kakor v Chicagi, tako je W. P. tudi v St. Paulu okupirala konvencijo, toda bolj oprezno kakor v Chicagi. Nominirali so Duncan McDonalda iz Springfielda, Ill., za predsedniškega in William Boucka za podpredsedniškega kandidata in izdali svečan proglas, da je po dolgem čakanju prišla na pozorišče prava farmerska-delavska stranka.

Vse je šlo gladko, — par tednov! In zopet se je pokazalo, da je lahko “okupirati” samega sebe, težko pa je okupirati ameriško delavsko gibanje. Zgodovinski dogodek v St. Paulu bo kmalu pozabljen, kakor je bil čikaški. Zato pa je W. P. lahko izdajati apele za kolekte in sedaj je izdala še en apel za še eno kolekto.

In še to je nerodno. Ko se je pričela navduševati za La Folletta, je bil La Follette ne sicer to kar oni hočejo da bi bil, ampak vendar le “all right”. Ker ni hotel biti njihov kandidat, so ga proglasili za hlapca male buržvazije in služabnika kapitalističnih interesov. Duncan McDonalda pa so pohvalili, ga privedli takoj po nominaciji na shod v Chicago in ga proglasili za nosilca liste prave borbne stranke. Pa se je zgodilo, da so opevani junaki večerajšnjega dneva odstopili, šentpavelska kombinacija je razpadla in zopet je ogenj v strehi.

W. P. vodi taktiko “strategije” tako premeteno, da se je popolnoma izigrala. Razbila se ji je česka federacija in druge hirajo radi prevlekega navdušenja za “enotno fronto”.

Dobro bi bilo, da se nekateri delavci povrnejo nekaj let nazaj in naredo malo pregleda čez taktiko, “strategije”, apele, proglase in take reči, ki so jih uganjali čisti v imenu “revolucije” in kolektali “novac” za svoj neprekidni fiasko.

IVAN CANKAR:

KURENT

Starodavna pripovedka.

(Nadaljevanje.)

Ko je stal Kurent kraj gozda, se je ozrl. Temna je bila dolina; zvezde ji niso več sijale, jutro je še ni pozdravilo. Zadušen, težek vzduh je puhtel iz nje, kakor iz strupenega močvirja. Črni so bili vrtovi, temnejši od noči same; nobene hiše ni razločilo oko, uho ni slišalo pesmi, ne besede; sive megle so se vlekale ob rebri; do neba niso mogle, do zemlje te črne si niso upale.

Kurent je gledal v dolino, do prsi mu je klonila glava.

Iz gozda so ga pozdravljali in klicali vsi po vrsti, bratje in sestre, prijatelji in ljubice.

"Kam strmiš, Kurent, kam v to skrb? Pogrnjeno ti je!"

"Kam misliš, Kurent, kam v to bridkost? Postlano ti je!"

"Pridi, da ti nalijem!"

"Hiti, da te objamem!"

Kurent je gledal v dolino. Nobena senca se ni še genila, ne na dvorišču, ne na cesti, ne na polju. Nobeden žarek izza hriba še ni pogledal tja, celo veter se je vzdignil, šel je od hriba do hriba in se ni doteknil doline.

Takrat je premislil Kurent vse od začetka do kraja in oko se mu je zameglilo, kakor prej nikoli.

"Tod bodo živeli veseli ljudje!"

Tako je rekel in je stopil v gozd, njegovo srce pa je bilo tako polno bridkosti, da so se mu ulile solze po licih.

III.

Danilo se je, ko se je Kurent vzdramil v gozdu ter nastopil svojo romarsko pot. Mah je bil vlažen, rosilo je od temnega vejevja. Beli oblaki so hiteli od juga, razprostirali so se po nebu in so zagrnili solnce, ko se je komaj prikazalo.

"Kaj sem spal in prespal leto in dan?" se je Kurent začudil. "Pomlad je bila, zdaj pa se mi zdi, da je že pozna jesen!"

Ozrl se je na ravno pokrajino pod gozdom — senožeti so bile pokošene, njive požete.

Kurent se je poslovil od svojega doma.

"Zbogom, bratje, adijo, ljubice! Dolga in vesela je moja pot!"

Veter je zapihal od juga, v gozdu je zašumelo in zavzdihnilo.

"Kaj te nismo srčno ljubili, kaj ti nismo toplo postlali?"

"Nikar ne vzdihujte, ljudi moji!" je tolažil Kurent. "Popotnik ve, kje je pravi njegov dom in ga ne izgreši nikoli!"

Šel je, kamor je držala cesta; ni se oziral,

nič ni ugibal, nikogar ni vprašal za pot. Z lahko nogo je romal nizdol in vkreber, v hrib iz doline, v dolino s hriba. Pridružil se mu je kmet, ali komaj je dobro pozdravil, je ostal daleč zadaj s svojimi težkimi škornji; pridružil se mu je popotnik, ali predno je prosil vbogajme, je stal že sam na cesarski cesti, truden in lačen, kakor je bil. Nebo je bilo oblačno, soparica pa je žgala. Ko je zazvonilo poldan od vseh množtevskih cerkva naokoli, se je odkril tudi Kurent in si je obrisal z rokavom potno čelo. Tedaj se je ozrl in je ugledal človeka v razoru kraj ceste.

Starec je bil, bos in golorok. Glava je visela v rázor, gole noge, črne od cestnega praha, pa so štrlele kvišku.

"Ali je zapel še svojo zadnjo pesem, ali še ni?" je pomislil Kurent. Vzdignil je gosli, narahlo se je lok dotaknil strune; kakor iz velike daljave, od onstran neba, je zavzdihnila pesem; zavzdihnila je, vzdramila se je in je veselo zavrisnila.

Starec se je zganil, trudoma je odprl oči, napol oslepele od prahu in solnca. Gledal je, videl ni; njegova duša pa je verno poslušala. Prvikrat v življenju so se nasmehnili njegova oprášena ustna.

"Zaslúžil sem te, z bridkostjo sem te zaslužil, ti pozdrav iz paradiža!"

Siva glava se je zibala, zibaje je spremljala pesem, prelepo, nikoli zaslišano.

"Prisodil si kridkosti petinsedemdeset let, vrhano mero in prevrhano . . . zdaj pa si videl sam, da to vedro več ne drži . . . služil sem, doslužil po pravici, zahvaljen za to zadnjo milost!"

Tako je rekel in se je nasmehnil, duša pa je šla poslušat pesem še lepšo.

Kurent je stal ob razoru in se je sklonil preko starca.

"Kdo si? Odkod si prišel in kod si hodil, da si omahnil truden in prašen na to nerodno posteljo? Ali si bil za sužnja v daljnem mestu, pa si se napotil na stara leta domovino nadlegovat? Ali si bil za hlapca okrutnemu gospodarju, ki te je pogнал na cesto, ker ti je bila segla bolezen v stare noge? Ali so ti pobegnili sinovi na vse štiri strani, pa nisi več zmogel, da bi obdelal kameniti laz in se ti je sesula bajta nad glavo? Ali pa si morda romal od rojstva, nikjer doma, povsod nadloga? — Na hrbtu se ti pozna, da si nosil obilno; milost božja bo s teboj, če z nikomur drugim!"

Vesel je šel Kurent po svoji poti in nič ga ni skrbelo, ko je nenadoma razpuhnil soparico hladen veter in so debele kaplje udarile v cestni prah. Stopil je pod kozolec, ki je stal kraj ceste vegast in prazen. Prve kaplje so udarile za spomin in znamenje popotnikom, nato pa se je usulo nagosto iz sivih oblakov. Čez dobre pol ure je bilo na cesti blata za pol pedi, po jarkih

in razorih pa se je pretakala rumena dežnica. Ko se je ploha plegla, je zagledal Kurent otroka na cesti. Šel je kakor starec, upognjen, s težkim korakom, ni se ogibal ne luž, ne blata; bos je stopal, črevlje je nosil na hrbtu. Vekal je s pustim, cvilečim glasom, kakor lačen pes na gmajni. Naravnost pod kozolec se je nameril, tam je sedel na mokra tla, v dve gubi se je sključil, obraz je prislonil na kolena ter je vokal neutrudoma.

Kurent se je ozrl nanj, le z rahlim prstom je vzdramil struno tolažnico; otrok je vztrepetal.

"Odkod, fant, in kam?" je vprašal Kurent.

"Med ljudi, ki so me topli; topli me bodo na vekomaj!"

Ko je slišal Kurent take besede, se je sklonil k otroku in gosli so zapele pesem nadvse veselo.

"Oče, kje si? Kje si, o mati, da me ne vidiš?" je rekel otrok.

"Črni gozd bodi tvoj oče, tvoja mati zelena njiva!" so pele gosli.

Otrok je slišal pesem in sladkost mu je prešinila srca.

"Glej, velik je svet! Če so ljudje hudobni vsi, eden med njimi je blag. Pojdem, da ga poiščem!"

Tako je pomislil otrok.

"Velik je svet in lep neizmerno! Eden med vsemi, eden je blag! Pojdi in išči, Bog te bo vodil — kadar ga najdeš, drugim povej!"

Tako so pele gosli.

"Pojdem, poiščem!" je rekel otrok. Obila ga je sladka dremavica, zleknil se je na mokra tla, roke je sklenil pod vratom in je zasajal; tiho, še tišje je pela pesem, utihnili je.

Kurent se je sklonil nad otroka, pogledal mu je v lice, prezgodaj ushlo od vsega hudega.

"Odkod prihajaš in kam si se nameril? Ali si vinski sin hlapca in dekle, v svet poslan za božjo srečo? Ali si kajžarjev sin, materin edinec, v črno šolo obsojen, med krivičnike in rabeljne? Ali pa nisi videl ne očeta, ne matere, na to cesto postavljen, kakor kamen in kakor z veje list? — Kdorkoli, Bog ti bo milosten; ob prvi uri ti je križ naložil, ob zadnji ti ga bo odvezl!" —

Nebo se je zvedrilo, Kurent je šel, kamor je pot držala. Klanci so bili zmirom bolj strmi in kameniti, holmi zmirom višji; globeli so se ožile in stiskale, komaj še je bilo prostora za potok in stezo. Ko je stal Kurent na najvišjem hribu, je zaukal od radosti. Tik pod njim strme rebri, črne globeli; vsenaokoli šumeči, rumeni gozdovi, daleč pod svetlim neбом ravan brez konca; srebrna megla je puhtela iz nje naravnost proti nebu, kakor sveta Abelnova daritev. Zemlja je prepevala, zamaknjena sama v svojo lepoto.

"Tod bodo živeli veseli ljudje!" je vzklik-

nil Kurent; sladak spomin je spreletel njegovo srce...

Šel je dalje, kakor je držala kamenita pot.

Komaj pa je dobro stopil, se mu je zazdelo, da so se zaprla vrata za paradižem in da je prišel v deželo bridkosti. Sam ni vedel, kedaj je ugasnila nebeška luč; nebo se je omračilo, ko solnce še ni bilo za hribom.

Kurent se je ozrl in strah ga je bilo vsega, kar je videl.

Pokrajina pred njim je bila črna in žalostna. Kurent je rekel: "Tukaj je Bog zaprl dlan, ko je trosil svoj blagoslov!"

Črno blato je ležalo na cestah, črn prah na polju, na vaseh; črne so bile vode, črno je bilo nebo. Oblak je visel nad pokrajino in se ni gnil; ne veter ga ni razmaknil, ne solnce ga ni raztopilo.

"Kje so domovi, kje so vrtovi, kje so veseli ljudje?"

Strmel je Kurent in se je čudil; najbolj se je čudil, da še cerkve ni ugledal, niti kapelice, kakor se je oziral. Le tam daleč, skoraj že tik neba, se je belilo na holmu, zamolklo je vzdihovalo iz večerne daljave.

"Otroci, ljubi moji, siroti, kam ste se razbegnili, kod nosite svoj križ?"

Tako je vzdihovalo.

Kurent je ugledal vas pod seboj; vila se je skozi vso široko zaseko, dolga je bila, da ji ni videl kraja. Hiše, temne in mrke, so se vrstile brez konca.

"Komaj plohi bi pobegnili pod tako streho!" je rekel Kurent. "Spal ne bi tam, sanjal ne bi, tudi ne kosil in večerjal; kaj šele, da bi praznoval ter prižigal božično luč!"

Niso bili domovi tam, temveč kamen je bil ob kamnu — kantoni kraj cesarske ceste, križi na grobovih. Grenko bi bilo živeti pod tako streho, grenkejšje umreti. Ni bilo ne jablan, ne orehov, da bi prikrivali to žalost; na oknih ni bilo ne rožmarina, ne nageljnov.

Kurent je stal na klancu.

"Ali ste pomrli vsi, ki ste hodili tod, ali pa vas je Bog do črnih tal ponižal, da vas poviša do nebes?"

Ko je stopil na cesto, se mu je do gležnjev pogreznila noga v črno blato. Od blizu je videl puste domove, prazni so bili, neprijazni; slepo in topo so gledala okna; na tistem zidu, od tujih rok postavljenem, ni bilo ne spomina, ne ljubezni.

Še Kurentu samemu, botru vsega veselja, je segla v srce bridkost.

"Hudo je človeku, če vidi žalost tako veliko, da še na svojo ne pomisli več!"

Tako je rekel Kurent.

In je šel, da bi videl ljudi, od bridkosti potrte, veselja željne.

(Dalje prihodnjič.)

Duncan McDonald in William Bouck odstopila od kandidature.

Zgodilo se je kakor so prerokovali vsi poznavalci ameriškega delavskega gibanja. Šentpavelska konvencija "za enotno fronto", ki je zborovala dne 17. junija, je ustanovila še eno farmersko-delavsko stranko, nominirala Duncan McDonald in William Boucka za predsedniškega in podpredsedniškega kandidata, izvolila eksekutivo in pooblastila poseben odbor, naj se gre pogajati za sodelovanje v predsedniški kampanji s K. P. P. A., ki je imela svojo konvencijo 4. in 5. julija v Clevelandu. Vsi, ki poznajo potek radikalnega in psevdoradikalnega delavskega gibanja v Ameriki, so vedeli, da je bila šentpavelska konvencija "okupirana" od W. P. še predno se je tega zavedla. Po konvenciji so nam naši prijatelji komunisti dajali proglašenja, s katerimi so nas pozivali v enotno fronto in na agitacijo za McDonald in Boucka, ki sta edina prava predstavnik izkoriščanih delavcev in farmerjev. Pa je nekdo vrغل kamen v vodo in vse se je razpršelo, samo večina eksekutive farmerske-delavske stranke, ustanovljene 17. junija v St. Paulu, je ostala v rokah W. P. McDonald je odstopil od kandidature, Bouck tudi, Mahoney je izdal proglas, naj se delavci in farmerji pridružijo kampanji za izvolitev La Folletta, in tako je W. P. za en fiasko bogatejša. Toliko opevana šentpavelska konvencija se je razblinila v nič.

Kaj sedaj? Kako obrniti pozornost članstva W. P. od tega kraka? Halo! V boj proti socialistični stranki, ki je izdala proletarijat in se udinjala buržvaziji! Ampak samo to ni dovolj! Zato so nominirali W. Z. Fosterja iz Chicage za predsedniškega in Ben Gitlowa iz New Yorka za podpredsedniškega kandidata. Druga izhoda iz nerodne zagate ni bilo, če se hoteli obrniti pozornost članstva od šentpavelskega neuspeha.

Članstvo socialistične stranke naj bo pozorno, ker je nov bojni krik W. P. ta: Smrt socialistični stranki!

Sicer se tega gesla drži, od kar se se nekateri njeni voditelji ločili od soc. stranke, ampak sedaj je baje šele pričela "boj na življenje in smrt". Otročje!

Med ameriškim delavstvom se je W. P. totalno zaigrala. Skušala pa bo še ribariti med tujerodnim delavstvom, med katerim ima 95% članstva, kolikor ga ji je še ostalo. Ampak tudi to se bo spametovalo in nehala slediti političnim pustolovcem, ki se igrajo z radodarnostjo neukih ljudi.

Novo življenje.

Med članstvo socialistične stranke, ki razume sedanjost orientacijo, je prišlo novo življenje. Ni vse tako kot bi mi radi da bi bilo, ampak je boljše kot je bilo. In če hočemo, bo še boljše, kajti situacija je zaobrnela nam v prilog. Nekateri se boje, da smo morda napravili napačen korak. Bojazen je nepotrebna. Izgubiti nimamo ničesar, pač pa vse pridobiti. In ker hočemo vse pridobiti in nič izgubiti, smo napravili ta korak.

Ameriški Slovenci prispevajo vsako leto več sto tisoč dolarjev za vzdrževanje cerkva. Koliko prispevajo napredni Slovenci za svoje institucije?

Za obrambo domovine.

Vse države po svetu trošijo ogromne vsote za oboroževanje na suhem, na morju in v zraku, vse z namenom, da "branijo domovino v slučaju napada". Noben nima namena nikogar napasti, toda vojne se vseeno dogajajo in vse prizadete vlade prično zatrjevati, da so bile njihove dežele napadene, svojo sosede ali sosede pa dolže napada.

Zedinjene države nimajo velike armade, kot jo ima npr. Francija, Poljska, Italija, Rusija itd. Toda tekom zadnje vojne in po vojni je ta dežela zgradila aparat, ki ji bo v slučaju nove vojne "za odpravo vojen" omogočil v nekaj tednih organizirati mogočno armado. Drugače je z vojno mornarico. Ameriška republika ima ogromno obrežje, ki ga je "treba obvarovati pred napadi" in ima tudi otoške posesti, kajti Zedinjene države so prišle v krog strogo imperialističnih držav. Džingoistično časopisje vodi že leta propagando za navalizem — za največjo vojno mornarico na svetu. Pojavljali so se razni "eksperti" in s številkami dokazovali moč, ki jo imajo velike mornarice drugih velesil in slikali šibkost ameriške vojne mornarice. Zato smo plačevali ogromne vsote za nove ladje, dokler ni postala tekma občutna za vse države, ki hočejo prvačiti na morju. Sledila je washingtonska konferenca za omejitev oboroževanja na morju, ki je uspela napraviti dogovor med Zed. državami, Japonsko, Anglijo, Francijo in Italijo, s katerim je vsaki določila, kolikšno moč sme imeti na morju, zapopadena v utrdbah in vojnih ladjah.

Militaristična propaganda stane ljudstvo vsake dežele ogromne vsote. Militaristično tekmovalstvo mora izzvati vojno in ljudstvo znova plačuje v krvi, blagu in denarju. To se bo dogajalo, dokler se mase ne izpametujejo ter preurede sistem, v katerem se narodi koljejo med seboj ne da bi vedeli čemu in zakaj.

Tekom zadnjih deset let je ameriško ljudstvo plačalo za povečanje vojne mornarice do sedem milijard dolarjev, pa še zmerom nismo z mornarico "prvi na svetu" na veliko žalost džingoistov.

Sledeče številke pokazujejo, kako je kongres razsiral milijone za mornarico:

1914.....	\$ 136,858,301.07
1915.....	142,959,092.11
1916.....	152,821,540.67
1917.....	261,403,176.52
1918.....	1,214,995,767.01
1919.....	1,915,155,835.39
1920.....	1,078,099,485.76
1921.....	697,687,633.94
1922.....	443,980,577.88
1923.....	309,242,765.87
Skupaj.....	\$6,353,204,176.16

Washingtonski konferenci pripisujejo zaslugo, da so se izdatki za vojno mornarico znižali, toda so vendar dvakrat večji kot l. 1914.

Militarizem ne je ampak žre, v mirnem času denar, ki bi v drugih razmerah lahko koristil ljudstvu, v vojnem pa ljudi in denar. Tako ostane, dokler se bo človeštvo bolj zanimalo za pobijanje kakor za svoje blagostanje, to je, — dokler ne postane bolj človeško.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Zopet imamo priliko videti!

MOON RUN, PA. — Zopet imamo priliko gledati, kako nam pomagajo hinavski "prijatelji" delavstva, ki se znajo tako spretno lizati neuki masi pred volitvami. Ko so izvoljeni, pozabijo na obljube in služijo interesom, kateri so jih postavili na kandidatsko listo. Delavstvo je zopet vrženo v brezposelnost; znižujejo se mu plače; naganja se jih pri delu.

Tukajšnji premogovnik "počiva" že od 8. aprila to leto. Delavci se potičejo po raznih drugih jamah, tovarnah in cestah. Kadar industrija obratuje "s polno paro", se delavci dajo premotiti z lažno prosperiteto in pozabijo na svojo razredno organizacijo. Sedaj vidite, da vam je potrebna. Ne smemo misliti, da nas bo peščica naprednih ljudi izvlekla iz mizerije. "Osvoboditev delavstva je stvar delavstva samega," bo zmerom resničen rek. Delavec ne bi smel samo kritizirati in se pritoževati nad neslogo. Veliko afektivnejše bo, če se pridruži organizaciji socialističnega delavstva in dela v nji za skupno stvar. Prispevek, ki ga ji daje kot članarino, je majhen in ga lahko zmaga vsak delavec. Kadar je brez zaslužka, ga stranka oprosti plačevanja članarine. — *Lucas Butja.*

Socialistični shod v Clevelandu.

CLEVELAND, O. — Ob priliki petega zbora J. S. Z. se je vršil pod avspicijo kluba št. 27 v veliki dvorani Slovenskega narodnega doma dne 11. julija javen shod, kateremu je predsedoval M. Petrovich iz Collinwooda. Govorili so Joseph W. Sharts, član nove eksekutive soc. stranke, socialistični kandidat za gubernerja in urednik lista "Miami Valley Socialist" v angleščini, M. V. Lučić v srbo-hrvaščini in F. Zaitz, urednik "Proletarca", v slovenščini. Soc. pevski zbor Zarja je pred pričetkom govorov zapel Internacionalo in nekaj slovenskih pesmi.

Dne 12. julija je klub št. 27 priredil udeležencem petega zbora banket v klubovih prostorih. Predsedoval je F. Mack. Na sporedu so bili nagovori, petje in prosta zabava. V podporo "Proletarcu" so udeleženci zbrali \$30.50.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Zapisnik konference socialističnih klubov v Pa. bo priobčen v prihodnji izdaji, ravno tako dopisi, ki jih radi pomankanja prostora nismo mogli objaviti v tej številki.

Sodrugom in somišljenikom v Kansasu.

naznanjamo, da jih ta teden obišče sodruginja Christina Omahne, ki je pooblaščen, da pobira naročnino, naročila za knjige in drugo, ki je v zvezi s Proletarcem.

Sodruge in somišljenike se prosi, da sodelujejo s sodruginjo Omahne pri njenem delu in ji pomagajo pri agitaciji za Proletarca.

Shod in piknik dne 3. avgusta v Kraynu, Pa.

KRAYN, PA. — V nedeljo 3. avgusta priredi tukajšnji socialistični klub, pripadajoč direktno k socialistični stranki, velik piknik na izletnem prostoru pet minut hoda od Slovenskega doma. Če bo tisti dan slabo vreme, se bo priredba vršila v Slovenskem domu.

Ob tej priliki bo nastopil sodrug Frank Zajec, urednik "Proletarca", ki nam bo poročal marsikaj zanimivega. Rojaki delavci, udeležite se tega piknika, da se boste pozabavali v prijateljskem krogu, in shoda, da čujete govornika, ki nam bo dal novih energij v boju za naša prava.

Vstopnina je vsakemu prosta. Vsi prijatelji in prijateljice so nam dobro došli. Da bodo š prireditelji vsi zadovoljni, bo skrbel pripravljalni odbor.

Sezona počitnic za delavce.

KAYLOR, PA. — Sedaj je sezona počitnic. V tej okolici so "počitnice" skoro stalno udomačene. Tukajšnje premogovnike so zaprli že 1. 1921, ker so se operatorji zavzeli razbiti unijo za vsako ceno. Spomladi 1. 1922 smo bili izgnani iz kompanijskih hiš. Od tistega časa so tu samo še tri slovenske družine. Preživljajo se večinoma z delom na cestah, ki pa ni stalno. Drugje je le težko dobiti kak posel. Letos plačajo le po 30c na uro, ker je rezervna armada delavskih rok velika in lačna. V takih razmerah si lahko sami ustvarite sodbo, kakšna je sezona počitnic v teh krajih.

Iz Springfielda.

SPRINGFIELD, ILL. — Soc. klub št. 47 je na zadnji redni seji zaključil, da se naše seje v bodoče vrše vsako četrto soboto v mesecu ob 8. zvečer v Slov. narodnem domu. Udeležite se polnoštevilno prihodnje redne seje, ki se bo vršila v soboto 26. julija. Na dnevnem redu bo poročilo delegata o poteku petega rednega zbora, volitve odbora za to polovico leta in druge važne točke.

Naš piknik.

V nedeljo 27. julija ob 1. popoldne priredi springfieldski klub piknik poleg Nelsonove farme. Ta izletniški prostor je lahko že vsakemu znan. katerim ni, vprašajte za pojasnila svoje prijatelje. Sedaj je zgrajeno tudi novo prostorno plešišče, kar prijateljem plesa gotovo ugaja. Klub bo za ta piknik preskrbel izvrstno godbo. Tudi tukajšnje pevsko društvo se bo udeležilo piknika in nam zapelo par pesmi. Na sporedu bodo razne tekme in igre.

Članstvo društev kakor tudi vse druge naše znanec in rojake iz Springfielda in okolice vabimo, da nas posetijo v obilnem številu. Vsi nam boste dobro došli pod hrastovo senco. Za čim najboljšo postrežbo bo skrbel odbor. — *Jos. Ovca.*

Članstvu kluba št. 1.

CHICAGO, ILL. — V petek dne 18. julija bo imel klub št. 1 redno sejo, na kateri bo podano poročilo o poteku petega rednega zbora J. S. Z. Radi važnosti te seje je potrebno, da se je udeležite polnoštevilno. — *Tajnik.*

Klub na Moon Runu priredi piknik dne 26. julija.

MOON RUN, PA. — Socialistični klub št. 175 je sklenil prirediti v soboto popoldne dne 26. julija piknik na Frank Slabetovi farmi, na katerega vabimo naše občinstvo iz Moon Runa in okoliških naselbin, da se ga udeleži in nam pripomore do uspeha. Namenjen je naši agitaciji, raditega upamo, da nam bo tukajšnje delavstvo tudi ob tej priliki izkazalo svojo naklonjenost. Igrala bo dobra godba in skrbeli bomo, da boste v vseh ozirih zadovoljni s postrežbo. — Odbor.

Za Avello. — Kam boste šli dne 20. julija?

AVELLA, PA. — Klub št. 225, JSZ., priredi v nedeljo 20. julija izlet (piknik) v prosto naravo. Prebitek je namenjen klubovi blagajni. Prostor, na katerem se bo piknik vršil, je 10. minut hoda od Slovenske dvorane v južno smer.

Vljudno vabimo članstvo slovenskih društev in druge rojake ter rojakinje iz Avelle in okolice, da pridejo omenjenega dne na naš piknik. Klub št. 225 vas zagotavlja, da vam bo naklonjenost vračal. Za vsestransko postrežbo bo skrbel odbor.

Ignacij Mihevc:

Iz mojih mladih let.

I.

Kot izučen klepar sem zapustil na Pepelnico I. 1887 svoj rojstni kraj Vrhniko. Ta dan je bil hud mraz. 17 letnega možica me je spremljala moja pokojna mati do Brezovice. Vsled hudega mraza sem ji prigovarjal med potjo, naj se vrne. Vendar je reva vztrajala vse do Brezovice. Slednjič sva se razstala. Poslegla je v nedrje, izvlekla v robec zavito denarnico in mi med kopo lepih naukov izročila 75 krajcarjev. To je bila moja dota.

Še istega dne sem jo vdaril peš do Kranja, a drugo jutro naprej preko Ljubelja. Tu so bili veliki sneženi zameti, da se je jedva videlo, kod se vije cesta. Kobacal sem po snegu z veliko težavo. Na vrhu Ljubelja sem prižgal cigareto. Po nepazljivosti je padla vžigalica v dežnik, ki sem ga nosil s seboj. Dolgo nisem zapazil, da mi dežnik tli, no, ko je bilo že takorekoč z dežnikom pri kraju, sem se z žalostjo spomnil: — Uboga mati, zopet sem ti napravil škodo! —

Po dolgi, naporni hoji sem se do siteda navžil prirodnih krasot zasneženih Karavank. Prispel sem do Deutschpetra, kjer sem prenočil. Od tod sem romal za kruhom v Beljak, kjer sem dobil delo in moje politično prepričanje. Zgodilo se je pa tako-le:

Nekega dne sem pel v neki gostilni slovensko pesem. Eden izmed mojih tovarišev, v čigar družbi sem bil, me je opozoril, naj bi se vpisal v Arbeiterbildungsverein, ki je imel svoj pevski odsek. In res. Ko je imelo pevsko društvo nato svojo prvo vajo, sem se je udeležil tudi jaz in se obenem vpisal v društvo. Društveni prostori so se nahajali na glavnem trgu v neki stari hiši in so zavzemali 1 večjo in dve manjši sobi. Ena od manjših sob je bila namenjena šoli za analfabete, kjer je poučeval ob večerih sodrug Ponteseker, po Bismarkovi obznani izgnani mizarjski pomočnik in socialist. V drugi manjši sobi so se vršile pevske vaje. Zbor je štel do 30 pevcev. Prvotno sem se zanimal le za pevce, a ko sem si nato ogledal in spoznal še ostalo delo tega društva, sem se začel zanimati tudi za šolo.

Kmalu sem bil član analfabetskega tečaja, katerega sem vneto obiskoval.

Ob neki priliki se je vršil v Beljaku delavski shod. Govoril je sodr. Hauser iz Dunaja. Bil je to eden najboljših govornikov, kar sem jih kedaj poslušal. Šlo se je za ustanovitev in razširitev delavskega časopisa, predvsem "Arbeiter-zeitung-e". Vsled prepričevalnih, ognjevitih besed govornika sem se odločil, da postanem socialist in sem ostal do danes.

Omenil sem Arbeiterzeitung. Ta časopis, ki je danes takorekoč razširjen po vsem svetu in ga pozna vsak zaveden socialist, se je spočetka imenoval "Gleichheit." V tistih časih je bila na Dunaju in po vsem Spodnjem Avstrijskem proglašena obznana, vsled česar se je moralo delavsko socialistično časopisje tiskati v Beljaku, kjer je imel svoj sedež tudi glavni odbor socialistične stranke avstrijske.

Iz Nemčije izgnani sodrugi so imeli strankine izkaznice s sledečo vsebino:

Izkaznica.

Podpisani potrjujemo, da je spodaj imenovani sodrug 15. septembra 1883 na podlagi §23 zakona o socialistih izgnan vsled obsednega stanja iz Berlina in okolice. Vse sodruge in somišljenike naprošamo, naj po svojih močeh podpirajo izgnane sodruge.

Ime in priimek: Adolf Ponteseker.

Opravilo: mizar.

Starost: 24 let.

Družinske razmere: oženjen, 2 otroka.

Kraj: Dresden, 24./II. 1885.

Podpisi: August Bebel, N. Kernberg, N. Muelbach.

(Pod lipo.)

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo ob 2:30 v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč."

Važno poletno opravilo.

Redno vsakdanje delovanje čreves je potrebno za zdravje. Posebno sedaj v poletnem času treba, da obdržite črevesje aktivno. Če v slučaju slabe prebave, ostanejo ostanki hrane v črevih 72 do 96 ur in zastrupijo ves sistem, kako se na jpočutite ugodne in hladne? Trinerjevo zdravilno grenko vino učinkuje takoj in brez vsakih neprijetnih znakov. Isto vsebuje samo take zmesi, za katere je dokazano, da so najzanesljivejši čistilci črev. Vživajte Trinerjevo zdravilno grenko vino in nič slabega se vam ne bo zgodilo, če je še tako vroč dan. Nič vas ne bo nadlegovalo, niti slaba prebava, niti zaprtje, glavoboli, slab spanec ali utrujenost, ampak uživali boste to poletno sezono v ugodnosti in veselju. Trinerjevo zdravilno grenko vino je poletna tonika, katera nima para. In če nočete biti nadlegovani od muh, komarjev in sličnega mrčesa, poškopite jih s Trinerjevim Fli-gasom! Umori jih to takoj. Če vam trgovec ne more postreči, pišite naravnost na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

BREZ NASLOVA

Iskra.

Pred dvorano, v kateri se je vršil shod soc. kluba št. 27, je par mladih oseb razdajalo nedelavsko "S." Če so mislili s tistimi napadi na soc. stranko koristiti svojem listu, so se zmotili.

"Radnik" in "D. S." sta priobčila "članke" o petem rednem zboru J. S. Z., v katerih pravita, da je naše članstvo pošteno in razredno zavedno ter ga pozivata v *united front*. "D. S." piše med drugim: "Odločiti se bodo morali (namreč delegatje zbora JSZ. — Op. pisca.) (za buržvaznega kandidata . . . strokovne birokracije in Wall Streeta, ali pa za Duncan McDonald in Boucka, ki sta kandidata kmečke-delavske stranke, ki pomeni enotno fronto delavskega ljudstva te dežele . . ." Predno je bil list razposlan, sta bila McDonald in Bouck že izven "enotne fronte". Ali bodo sedaj tudi za ta dva rekli, da sta v službi birokracije in Wall Streeta? "Radnik" enostavno pravi, da jima je eksekutiva "dovolila" odstopiti in prepustila W. P. nominirati svoje kandidate.

"Radnik" bi moral biti vsaj toliko pošten, da ne bi podtikoval govorov, kakršne ni nihče nikdar govoril. In Bartulović bi si smel to pravilo tudi zapomniti. Z lažmi je mogoče varati nekatere nekaj časa, toda saj veste. Ko vas spoznajo, da se ni zanašati na vaše besede, vam ne bodo verjeli tudi če boste po pravici govorili.

V deveti deželi je bil shod. V dvorani je nastopil komunistični govornik. Potem je bila parada, ki se od patriotskih ni razlikovala. Nato govori zastopnika podporne organizacije, zastopnika socialistične organizacije in zastopnika komunistične organizacije. Nazadnje, že pozno zvečer, pa je nastopil, župan in govoril za prohibicijo in take reči. Izven teh malenkosti je bila priredba vzorna in ljudje, gostoljubni in prijazni, so se veselo razšli. To sem omenil zategadelj da dokazem, da moramo tudi v deveti deželi živeti zelo "kompromisno", če hočemo izhajati. Kdor noče, mora v kloster.

Na nekem drugem shodu, ki se je vršil v deveti deželi dne 13. julija, je vprašal govornika član bratskega nam hrvaškega naroda, kdaj pride preobrat. Govornik je nekaj časa pomislil, potem pa je na kratko odgovoril, da v okoli treh letih. Prišla bo še ena svetovna vojna, nastala bo nepopisna anarhija, rdeča armada bo preplavila Evropo in preobrat bo gotov. In potem bo padla tudi Amerika. Just like that! Člani organizacije, ki ima tak načrt za preobrat, pa so hoteli še nekatera druga pojasniti, zato so imeli po shodu sejo, na katero ni smel nihče, ki se ni mogel izkazati s člansko knjižico. Vpraševali so, zakaj sta odstopila kandidata, nominirana na šentpavelski konvenciji. Izvedeti so hoteli, ako ni kompromisna taktika ugonobila njihovo stranko in take reči. Došli govornik pa je pojasnjeval, ne da bi pojasnil.

Na zboru v Clevelandu so nam prebrali pismo izvrševalnega odbora jugoslovanske sekcije W. P., s katerim ni imel izvrševalni odbor nobenega opravka.

Podpisal ga je Goretta, ne pa spisal. Tisti, ki ga je spisal, je napisal tudi tole: Abraham Cahan, urednik "Forwarda", je na socialistični konvenciji dejal: "Razredna zavest in marksizem nima ničesar skupnega z nami. Mi gremo za Lo Follette-ja skupno s konferenco za progresivno politično akcijo. Oni vedo, da smo propadli. Priznajmo to in ker smo sedaj brez vsake moči, pridružimo se drugim strankam." Če bi kdo staremu Cahnu pokazal ta "govor", bi ga najbrž zadela kap.

Oprostite, da sem se toliko pečal z razmerami v deveti deželi. Obsojen sem na smrt, pa sem na zadnjo uro "povedal svoje mnenje", ker bi ga morda pozneje ne mogel.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

"THE NEW LEADER"

Najboljši angleški socialistični tednik v Ameriki je "The New Leader", ki izhaja v New Yorku. Vsebinska je izbrana in za sotrudnike ima sposobne pisatelje in časnikarje. Prinaša pregled socialističnega gibanja doma in po svetu. Razprave in članke ter vse kar prinaša, je vredno, da se čita. Naročnina na "New Leader" je \$2 na leto. Naslov: "The New Leader", 7 E. 15th St., New York, N. Y. Naročnino sprejema tudi tajništvo JSZ. Sodrugi in somišljeniki, širite naše liste!

SOCIALISTIČNI KLUB V KRAYNU (DUNLO), PA.,

priredi

v nedeljo dne 3. avgusta

VELIK PIKNIK

v prijaznem gozdiču pet minut
hoda od Slovenskega doma.

V slučaju slabega vremena se bo vršila priredba v Domu.

Ob tej priliki bo nastopil
v naši sredi govornik

FRANK ZAJEC
urednik "Proletarca"

Vstopnina prosta.

Za vsestransko postrežbo bo skrbel pripravljalni odbor.

Na svidenje dne 3. avgusta na naši priredbi!

Vabi socialistični klub.

Književni vestnik.

POD LIPO, junijska izdaja, ima sledečo vsebino: Paul Natorp: Zadruga. — Tone Maček: Moja Velika noč. — Tone Maček: Mar sem jaz kriv? — Emil Zola: Kovač. — Abditus: Francoski utopični socialist St. Simon. — Ivo Šorli: Gašperčkove zgodbe in dogodbe. — H. C. Anderson: Mesec pripoveduje. — Čulovski: Pesmi. — Maksim Gorki-Čulovski: Pred obličjem življenja. — A. K.: James Ramsay MacDonald. — Historicus: Prvi maj, mednarodni delavski praznik. — Ignacij Mihevc: Iz mojih mladih let. — Listek. — Opal: Nastanek Marseljeze.

"Pod lipo" izhaja mesečno v Ljubljani, Prule št. 15. Naročnina 36 dinarjev na leto (za Jugoslavijo; naročnina za inozemstvo ni označena). Aprilske in majske izdaje nismo prejeli.

THE AMERICAN LABOR MONTHLY, julijska izdaja, vsebuje članke o gibanju za "tretjo" stranko, o

Novi ekonomski politiki (Nepu) v Rusiji, članek "From Foster to La Follette", pregled dogodkov tekom meseca, književni pregled, pesmi itd. Nekateri pisci, med njimi J. B. S. Hardman in L. B. Bondin kritizirata "komuniste", ker so v mešetarjenju z reformističnimi političarji prenehali biti komunisti in speljali svojo stranko (W. P.) v tok oportunistične taktike.

The Labor Monthly izdajajo bivši komunisti, ki so ali odstopili ali pa bili izključeni iz W. P., katero so kritizirali. Naslov: 100 Fifth Ave. New York. Naročnina 83 na leto.

SODRUGI V ILLINOISU — ne pozabite agitirati peleg Proletarca tudi za "**CHICAGO SOCIALIST**", glasilo socialistične stranke v Illinoisu. Naročnina: \$1.50 za celo leto, \$1 za osem mesecev. Naslov: Chicago Socialist, 1501 Warren Ave., Chicago, Ill.

Največji denarni zavod izvzemši okolico v glavnem delu mesta

sta postali

dne 14. julija 1924

zedinjeni

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

AMERICAN STATE BANK

1825 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

izvrstno napredujoči in vzorno upravljani banki, v en veliki finančni zavod

KASPAR AMERICAN STATE BANK

Ta dan preneha American State Bank poslovati v njenih dosedajnih prostorih, 1825 Blue Island Ave. Njene odjemalce se prosi, da se obračajo v vseh njihovih bančnih zadevah na novo ime **KASPAR AMERICAN STATE BANK**, 1900 Blue Island Avenue, to je na dosedajni prostor Kaspar State Bank, kjer se bo posel obeh bank točno izvrševal do časa, da se uredi novi prostori.

Vlagatelji obeh bank se uljudno opozarjajo, da bodo njih vložne in čekovne knjižice polagoma izmenjene, v času vlaganja; zaradi tega ni potrebno zahtevati takojšnje izmenjavo; boljše je, da počakate, da preide prvi naval.

Dosedanji uradniki in uslužbenci bank, poverljivi, izkušeni in uslužni ljudje, bodo upravljali novo banko.

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Avenue

Chicago, Illinois

Kapital in prebitek.....\$2,000,000.00

VARNA BANKA ZA VLAGANJE VAŠEGA DENARJA.

Imovina \$20,000,000.00

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
VZORI IN BOJI, črtice, vezana	1.50
ZABAVNA KNJŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75
KAJEDALOL (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE, (VI. Levstik), vezana	1.00
ZLATARJEVO ZLATO, (Aug. Senoa), zgodovinska povest iz XVI. stoletja, vezana	1.20
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana	.40
ZVONARJEVA HOL, povest, broširana	.65
ZENINI NASE KOPRNELE, (Rado Murnik), broširana	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, I. zv., vezan	1.75
II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90
POHORSKE POTI, (Janko Glasar), broširana	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (O. Golar), vezana	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Mačhar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, pesnijo, broširana	.65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana	.25
ALEKSE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50
TRBOVLJE, (Tone Seličar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Vojislav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupančič), pesnitve, broširana	.40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	.50
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ČARLIJEVA ZENITEV-TRIJE ZENINI, (F. S. Tauchar), dve sulo-igri, enodejanke, broširana	.25
DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih	.30
GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.	.60
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASIJA, drama v 3 dejanjih	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
NAVADEN CLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), igra v treh dejanjih, broširana	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTIČNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debatata	.20
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern) ..	5.00
DEMOKRATIZEM IN ZENSTVO, (Aleksija Štebi)	.10
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA, (Dr. V. Šarabon), vezana	1.25
JUGOSLAVIJA, (A. Melik), zemljepisni pregled	1.00
KATOLIŠKA CERKEV IN SOCIALIZEM	.25
KDO UNIČUJE PROIZVAJANJE V MALEM	.20
KOMUNISTIČNI MANIFEST, (Karl Marks in Friderik Engels)	.20
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA, (Dr. Josip Menecj)	.25
KRATKA ZGODOVINA SLOVENCEV, HRVATOV IN SRBOV, (Matija Pire)	.40

MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA CLOVEŠTVA, (Fran Drtna), vezana	2.00
MLEKARSTVO, s črticami e živonoreji s slikami	.75
NALEZLJIVE BOLEZNI	.35
NARODNOGOSPODARSKI ESERJI	.35
NAS JEZIK, (Dr. J. Glonar), vezana	.45
NAS SADAŠNJI USTAVNI POLOZAJ	.75
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	.10
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE, (Dr. I. Prijatelj), broširana	.40
OSNUTEK SLOV. NAR. GOSPODARSTVA	.50
POGLED V NOVI SVET	.10
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV, od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana 75c, vezana	1.00
POSTREZBA BOLNIKOM, s slikami	.35
PSIHIČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI, (Ivan Robida, vezana	1.15
RASTLINSTVO NASIH ALP, (F. Seidl)	.95
RAZVOJ SOCIALIZMA od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar)	.35
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV, (Abditus) broširana	.45
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNICA, izdala SNPJ., 364 strani, vezana v platno	2.00
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA, (Dr. K. Ozvald), broširana	.50
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba	.40
SRSKA POČETNICA, (J. T.) ..	.30
SPRETNJA KUCHARICA, broširana, \$1.00, vezana	1.25
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA, E. K.), broširana	.50
USTAVA, ruske socialistične fed. sovjetske republike	.10
V NOVO DEZELO, (E. K.) broširana	.25
ŠADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM	.10
ZAKON BIOGENEZIJE, (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50
ZA STARO PRAVDO, (Fran Erjavec)	.50
ZBIRKA RUDARSKIH IN FIZIČNIH IZRAZOV, (J. Bezla)	.30
ZGODOVINA SOCIALIZMA V SRBIJI (Fran Erjavec)	.25

ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) trije zvezki, broširani, I. zv. 85c; II. zv. 75c; III. zv. 45c. Vsi trije zvezki 541 str. 2.25

RAZNO.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR,

letnik 1916, vezan	40
letnik 1917, vezan	50
letnik 1919, vezan	50
letnik 1920, vezan	65
letnik 1921, broširan	50
letnik 1922, vezan	75
letnik 1922, broširan	50
letnik 1923, vezan	75

CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c. (Imamo jih dvojne vrste.)

DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka) 10

KRES, revija, I. 1922, št. 9-10. 25

KRES, revija, I. 1922, št. 11-12. 25

KRES, kulturni mesečnik, I. 1923, št. 2-3-4 40

NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DEŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV 40

O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški) 10

PROLETAREC, vezani letniki, 1919, 1921 in 1922, vsaki 5.00

TRIJE LABODJE, ilustrirana revija 25

ANGLEŠKE KNJIGE.

ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana 60

ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezane 5.00

ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana 1.50

BRASS CHECK, (Upton Sinclair). Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vezana 1.20

"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS" , (David Karsner), vezano v platno	1.20
END OF THE WORLD , (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana	.60
EVOLUTION OF MAN , (Wilhelm Bölsche), vezana	.60
EVOLUTION OF PROPERTY , (Paul Lafargue), vezana	.60
FOOD AND MY NEIGHBOR , (Robert Blatchford), vezana	1.25
GOOSE-STEP , (Upton Sinclair). študija ameriškega visokošolstva nad katerim imajo kontrolo privatni interesi, vezana	2.00
GOSLINGS (Upton Sinclair), vezana	2.00
IMPERIAL WASHINGTON , (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba	1.25
JUNGLE , (Upton Sinclair) povest iz čičaških klavnic	1.20
JIMMIE HIGGINS , (Upton Sinclair)	1.00
KARL MARX , biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana	.60
KING COAL , (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.20
LAW OF BIOGENESIS , (J. Howard Moore), vezana	.60
LIFE AND DEATH , (Dr. E. Teichmann), vezana	.60
OUTLINE OF HISTORY , (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	5.00
PHYSICIAN IN THE HOUSE , (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana	2.00
REPUBLIC OF PLATO , vezana	2.00
RIGHT TO BE LAZY , (Paul Lafargue), vezana	.60

ROBERTS RULES OF ORDER , vezana	1.50
SAVAGE SURVIVALS , (J. Howard Moore), vezana	1.25
SCIENCE AND REVOLUTION , Ernest Unterman, vezana	.60
SOCIAL REVOLUTION , (Karl Kautsky), vezana	.60
STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION , (A. M. Lewis), vezana	.60
THEY CALL ME CARPENTER , (Upton Sinclair), trda vezba	1.75
THE CRY FOR JUSTICE , (Upton Sinclair) vezana	2.00
THE DREAM OF DEBS , (Jack London)	.10
THE PROFITS OF RELIGION . Razprava o izrabljanju ver za privatne interese	1.20
THE UNIVERSAL KINSHIP , (J. Howard Moore)	1.25
THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION , (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	2.00
HUNDRED PER CENT (Upton Sinclair). Povest/patrijota	1.20
VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION , (A. M. Lewis), vezana	.60
THOUGHTS OF A FOOL , (Evelyn Gladys), vezana	1.25

Naročilom priložite poštne ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

Vse knjige pošiljamo poštne prosto. Klubom in čitalnicam, pri vseh večjih naročilih liberalen popust.

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.

Dolžnost vsakega sodruga in sodruginje je agitirati za razširjenje socialističnih listov. Pridobivajte nove naročnike "Proletarcu!"

NAPRODAJ

dva stavbišča (loti) v Berwynu, blizu Metropolitan nadulčne železnice. Prodam obe skupaj ali pa vsako posebej. Kraj je lep in grade se samo z opeke zidane poslopja. Cena tem stavbiščam je \$450 ena. Malo vsoto je treba plačati takoj, ostalo na obroke. Za nadaljna pojasnila pišite ali se oglasite: **P. Urbanc, 2911 No. Talman Ave., Chicago, Illinois.**

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — **Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.**